

Valaki járkál a határban,
ki nem nyughat a halálban.
Vagy talán lehet, maga az élet
most keres magának fészket?

(Nyugtalan éj)

Az ölj az egyetlen szabály!
És hősök mind a gladiátorok?
Az emberiség, úgy rohan,
mint éhes farkas, bömbölő torok,
egymást zabálva boldogan.

(A kakuk-madárhoz)

A legátétetőbben eddig talán neki si-
került a háború eszelős hiábavalóságát
megénekelni:

Vidám hegedű szól a fák alatt
és hallgatja a sok legény.
Arcukat jóságosra keni át
a csendes vasárnap fény.

A minden-mindegy arcukon Jéget, de
mint zsarnok gépben a kerék
és kar, úgy ugranak, ha bög a jel
s értük könnyez a szép vidék...

Az erdők, fák s a vakoló homok
siratja jó, dolgos kezük,
amint a szántón hajrázva rohan
szép barnaképi ezredük.

(Magyarok)

Ugyanígy, a mindenkit elrabló örület-
ről sem valami elvont, apokaliptikus lá-
tomást írt meg, hanem egy halkabb
s éppen ezért jóval élőbb, hitetőbb ké-
pet.

A végső infernóról pedig, a kivert-
ségről, a rémült menekülésről is majd-
nem szelíden tud szólni:

Mint hajdanán, fogadd be néped
bivályfullasztó, barna lép.
Csikásztanyáid zsuppjai alatt
elülni készül a család.

Elülni készül, hej, de most hová?
Jégsíptól zeng a nádsövény
s a téli szél, mint haltépő madár
ott őrjög cirmos üstökén.

(Országúton)

Végül elhallgat az ágyúszó és a köl-
tőben rá, visszhangként, megszólal a
zsoltár. Most sem visszafelé, a sírokba
néz, már a jövőre gondol:

Ágyútlan váraink, vén iskolák,
ti vagytok szárnyai jövőnknek!

Mint hajdúk hajdanán, sáncok ölen,
szorítva kardjuk s bibliájuk,
úgy légy nekünk tudás, szívünkrenőtt
szabadonválasztott királyunk.

(Iskolám falára)

Itt ér véget a napló és az egész kö-
tet és úgy érezzük, hogy aki most le-
teszi e könyvet, még sokszor kinyújtja
érte a kezét, újra, meg újra.

Darázs Endre

KÖVESDI LÁSZLÓ: JÉGKORSZAK.
(Tiszatáj kiadása, Szeged, 1947.) A hu-
szonkétéves Kövesdinek már jelentékeny
költői multja van: két pozsonyi kötet. Az
elsőt, a „Fény nélkül“ címűt a Toidy-
kör adta ki 1944-ben, a második „Ketten
az Istennel“ cím alatt 1945-ben jelent
meg. Mindkét kötet még diákkori ver-
seket is tartalmaz, szinte fölényes ver-
stani tudással, ami annak ellenére is
meglepő, hogy az ifjú költő Babits Mi-
hályt választotta mesterül. Virtuóz haj-
lama és készsége magától értetődően az
idei könyvnapra kihozott kötetében sem
hagyta cserben, bár az itt-ott egyszerű-
södni látszik. Ösztönös erényt és öntu-
datos érdemet látunk benne: a higgadás
örvendetes jelét. Kövesdi változatosan
hangszerelt lírája hol komor gondolatok
hordozója (U. Gy. halálára, Vádbeszéd),
hol mitológiai képek elevenítője (Herak-
les keresi a tovatűnt Hylast, Daphnidos
Algea), hol a világháború rémségeit ja-
jongja megrázó erővel (Az élet halála,
Pandora szelencéje), hol „a tűnt boldog
idők felzokogó izét“ sirja vissza (Táj-
kép csata után, Gyermekek), hol népi
és mondai nedűt csorgat a szavak töm-
lőjébe (Román, Küssanna), hol szándé-
koltan botladozó rímekkel idézi Fran-
ciscus Apáti ódon zamatát (Feddő ének).

Kövesdi László a fiatal költőnemzedék
egyik legsokoldalúbban művelt és leg-
belsőbb kényszerrel verselő tagja. Van
komoly mondanivalója és ezt gondosan
csiszolt formákba önti. Soha sem pon-
gyola, legtöbbször tömörségre törek-
szik. Soha sem alél bágyadtta, sok-
szor az erő és a lendület töretlen
kedvét buzogtatja. Soha sem súly-
lyed reménytelenségbe, minduntalan
bizakodva úszik a hit és a szeretet zöl-
delő szigetei felé. Soha sem öltözködik
kopott melódiák fakult gunyájába, gyak-
ran óklasszikai dallamok örök zenéjét
muzsikálja. Magyarság, emberség és a
szociális gondolat szentháromsága fém-
jelzi és hevíti költői elhivatottságát. Min-
dent lemérve és értékelve, Kövesdi Lász-

lónak nemcsak szabad, ennél többhöz van joga: istenadta tehetsége szerint kötelessége is énekelni.

Márky Imre

TÖRÖK SÁNDOR: TITOKZATOS UTAZÁSOK. (Révai könyvtár. 8. sz.)

Az irodalmi igényű könnyed és romantikus próza egyik leghivatottabb képviselője élő irodalmunkban, Török Sándor. A két jelző, rögtön leszögezzük nem annyira a témák kidolgozására, mint inkább írójuk magatartására vonatkozik. Am most megjelent könyvében valami újat mégis találtunk. Tragikus sorsok megjelenítésével s a környezet drámai aláfestésével nagyobb feladatra vállalkozott Török Sándor. És ezt a feladatot is biztos kézzel oldotta meg. Bár könyve sokhelyt súlyos mondanivalót tár fel, mi mégsem félünk, mert írónk kedvesen fogja a kezünket s közben lebilincselően mesél. Városokról, szerelemről, a szomorú, embertelen sorsban szenvedő áldozatokról, akiknek életét megdöbbentő hitelességgel s részvéttel rajzolja. Gyűlölet még sincs benne a gyűlölködőkkel szemben. Egy lélekzetre olvastuk el Török Sándor legújabb könyvét, s nyugodtan mondhatjuk: nem csalódtunk benne.

ILLYÉS GYULA: SZEMBENÉZVE. Versek. (Révai könyvtár. 10. sz.)

Végre kezünkbe került a letűnt korral bátran szembenéző, sőt szembe szálló legkiválóbb élő költőnk háború alatt, tehát a legvadabb korszak idejében írodott verseinek gyűjteménye. Illyés Gyula megmutatta, hogy a nép igazi költője az, akinek szíve akkor is csak népéért dobog, ha tüzes korona vár rá. A „Külön világban“ elvonultan élt költő, egyszerre kilép magányából, ha rajongott népe életére törnek. Kell-e ennél nagyobb érdem az igazi nagy költőnek? Jól emlékszünk még, amikor 1943-ban a terror kellős közepén a rosszemlékű nyilas sajtóvezér a nép áruclójának nevezte Illyés Gyulát. S a nép fia ekkor írta meg legbátrabb s talán legszebb versét, melyből nem lehet nem idézni:

„Ütessenek a trónusodra
másat akkor se mondhatok.
Egy új Isten szőny csipkebokra
az a trón, ha izzik s lobog.

Egyre az ige zeng belőle,
Kíáltsa most az én jajom
a mélyben lakó hatalom
üzenetét e dőre földre.

Dadogni fogok s tán zokognék;
élő jövőm van: gyermekem!
Halálíg igaz az legyen,
mit ma dalolva mondhatok még.

Abban az iszonyatos hőben
remeghetek s vacoghatok,
vissza semmit se vonhatok:
zengőn, oly messze szállt belőlem.“

Méltó válasz volt e vers a kornak. Költői és emberi teljesítménynek is felülmulhatalan. A nép „áruclójából“ ez a csodálatos hitvallás szakadt fel, népe mellett. A „Szembenézve“ ezen túlmenően új fejlődési fokát is jelenti Illyés Gyula lírájának. Ha lehet ezt mondani, formaművészete e versekben, szinte teljesen hibátlan. Nagy műgond mutatkozik a versek mindegyikénél s a komoly, kissé fanyar férfi líra, mely eddig jellemezte Illyést, mintha derűsebb és édesebb ízű volna.

Illyés Gyula új köteté egyik legkiemelkedőbb teljesítménye az elmúlt évtized magyar költészetének.

SZERB ANTAL: MADELON, AZ EB. (Révai könyvtár. 7. sz.)

Mindig különös érdeklődéssel fordultunk az „eszt’i-ku“ vagy tudós szépirodalmi működése felé. Őszintén szólva, kevés kivétellel alig akadt még e kísérletezők közül néhány, akiben nem kellett szükségképpen csalódnunk. Szerb Antal talán az első ezen a téren, akinek csodálatos szelleme ebben a számára voltaképpen idegen műfajban is irodalmi értéket alkotott. Posthumus könyvét nem kellett kételkedve kezünkbe venni, hisz előző ilyen irányú műveiből, különösen az „Utazás és holdvilág“ óta ismerjük benne a biztos kezű prózaírórt. Legfeljebb, örömmünk volt teljes, amikor a „Madelon az eb“ nyolc klasszikus ízü novelláit elolvastuk. Meglepő meseszövésiük, itt-ott lírizáló hangjuk, meghökkentő fordulatokkal tarkítva, a stílusművészet pompás ötvözetébe ágyazva, ha lehet még jobban meggyőzött bennünket írójuk fölnyes művészetéről. Milyen kár, hogy ilyen fiatalon s hozzá nem méltó körülmények között hagyott itt bennünket. S mily szégyenletes, hogy egy buta kultúraellenes, sőt két korszak áldozata ő. Csak forgatjuk a kötetet s legszívesebben kétszer, háromszor is elolvassánk a bűbajos-novella remekeket, melyek elé Szentkuthy Miklós írt elmélyülő, okos tanulmányt.